

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА

БІБЛІОФРЕШ:
СВІТ ФІНАНСІВ
КРІЗЬ ПРИЗМУ ЧАСУ ТА УКРАЇНСЬКОГО ДОСВІДУ
(вибране з дарчих видань)

Ірпінь
Серпень 2025

ШАНОВНІ ЧИТАЧІ!

Наукова бібліотека Державного податкового університету представляє віртуальну книжкову виставку, присвячену сучасним науковим дослідженням у сфері історії фінансів та економіки. У сучасному динамічному суспільстві, де фінансові процеси впливають на кожную сферу нашого життя, надзвичайно важливо розуміти їх якісну природу, історичні витоки та суспільне значення.

Саме тому у центрі нашої виставки – дві надзвичайно актуальні книги Сергія Мошенського. Видання поєднують історичні факти та аналітичний підхід, які комплексно розглядають розвиток фінансових інститутів у світовому та національному контексті.

Книга **«Більше ніж гроші. Фінансова історія людства»** знайомить з ключовими етапами становлення фінансової системи – від перших фінансових інновацій у Вавилоні та Стародавньому Римі до подій глобальної фінансової кризи 2008 року. Видання демонструє, що фінансові процеси є невід’ємною частиною суспільного розвитку та значною мірою вплинули на формування сучасного світу.

У книзі **«Капіталізм і бізнес. Уроки економічної історії України»** автор аналізує розвиток української економіки, починаючи з появи перших форм капіталізму. Особливу увагу приділено Києву, Львову, Одесі та Харкову – містам, що стали осередками формування національного економічного потенціалу. Видання розкриває, як мережі комунікацій та ділові ініціативи сприяли становленню українського бізнесу.

Сторінка за сторінкою ви зможете:

- побачити еволюцію фінансових ідей від стародавніх цивілізацій до викликів XXI століття;
- зрозуміти механізми становлення українського капіталізму та роль бізнесу в розвитку ключових центрів нашої країни;
- осмислити цінність історичного досвіду для формування сучасної економічної культури та відповідального ставлення до фінансів.

Це не просто книги про гроші та економічні явища – це цивілізаційний шлях людства, де фінансові інструменти були тісно переплетені з долями людей, розвитком міст та формуванням держав.

Запрошуємо вас зануритися у цей інтелектуальний простір, переосмислити минуле, щоб краще сформувати бачення майбутнього.

Мошенський Сергій. Більше ніж гроші.
Фінансова історія людства. /
С. Мошенський. – Київ : Самміт-книга,
2025. – 486 с.

Ця книга – про історію фінансового світу, «яка є чимось значно більшим, ніж самі тільки гроші. Адже за нею – життя та долі великої кількості людей, народів і країн». Сторінками книги можна пройти тисячолітній шлях від фінансових інновацій стародавніх Вавилону, Рима й Китаю до Італії епохи Відродження, Амстердама, Лондона, Парижа, Берліна та Нью-Йорка. Книга закінчується подіями глобальної фінансової кризи 2008 року, яка

підвела ризику під цілою епохою – великою епохою ліберального космополітичного оптимізму.

БІЛЬШ ДЕТАЛЬНО У ЗМІСТІ

ЗМІСТ

ПЕРША СТОЛИЦЯ КАПІТАЛУ	11
Поява кредиту.....	12
Глиняні активи	13
Кредитна історія та боргове рабство	15
Історія успіху.....	16
Справа про фальшивий «вексель»	18
Купці міста Ур	19
Харрани	21
Перший «Великий крах».....	23
Чи був Вавилон інноваційним містом?.....	24
ЕЛЛІНСЬКИЙ СВІТ	27
Міста-держави.....	27
«Ойкономія»	28
Трапезити та банкіри	30
Пасіон.....	33
ІМПЕРІЯ ВІЧНОГО МІСТА.....	36
Єдиний економічний простір	37
Форум	41
Аргентарії.....	43
Гай Рабірій Постум — історія банкрутства	46
Успішний банкір і друг Цицерона	48
Тит Помпоній Аттік	48

Публікани.....	50
Перші «акції» — particulae	54
Економічна криза 33-го року	55
Скрина з борговими розписками	56
НА КАРАВАННИХ ШЛЯХАХ ХАЛІФАТУ	58
Арабський світ.....	58
Торговельна цивілізація.....	60
Фінансисти з Багдада.....	62
Перша публічна державна позика в халіфаті.....	63
Гірад і вакф.....	64
Сакк, суфтаджа й хавала.....	65
ЗА ВЕЛИКОЮ КИТАЙСЬКОЮ СТІНОЮ	69
Тисячолітнє Середнє царство.....	69
Династія Тан.....	69
«Літаючі гроші».....	72
Інновації часів династії Сун.....	75
Гуйфани.....	75
Цзяоци.....	76
Паперові гроші.....	77
Початок самоізоляції Китаю.....	78
ВОЛОДАРІ СЕРЕДЗЕМНОМОР'Я.....	79
Місто лагун і каналів.....	79
Поклик далеких мандрів.....	83
Спершу було море і трохи землі.....	85
Хрестові походи і комерційна революція в Італії.....	87
Кампсори і банкерії.....	90
Медічі. Володарі Флоренції.....	96
Гора боргів. Перші державні облігації.....	100
Італійські комерційні товариства.....	104
Попередники акцій.....	106
«Каса ді сан Джорджо» —	
«Дім святого Георгія».....	109
Хіюська маона.....	110
Іспанське золото і генуезькі банкіри	111

ВІД БРЮГГЕ ДО АНТВЕРПЕНА.....	117
Падіння Константинополя.....	117
Якоб Фуггер з Аугсбурга.....	120
Перша біржа.....	122
Антверпен	123
«Для торговельних людей усіх країн і мов».....	126
АМСТЕРДАМ. ІСТОРІЯ УСПІХУ	129
Столиця світу	129
Розквіт Амстердама	133
Колоніальна імперія.....	136
Голландська Ост-Індська компанія.....	139
Ісаак ле Мер.....	144
Столиця капіталу	146
Інвестиційна революція	148
Пітер Стадницький	150
Windhandel — «торгівля вітром».....	151
Йосиф де ла Вега.....	155
Абрахам ван Кетвіч	
і перші інвестиційні фонди.....	156
«Тюльпаноманія».....	157
Початок згасання	162
ЧОГО НЕ ВИСТАЧАЛО ФРАНЦІЇ?.....	164
Рю Кенкампуа	164
Смагливий шотландець	165
Удача в Парижі.....	167
Колоніальна компанія.....	170
Зоряний час Джона Ло	171
Проблеми почалися з малого.....	175
Так чого не вистачало Франції?.....	178
МІРАЖ ПІВДЕННОГО МОРЯ.....	182
Лондініум	182
Короля скинули. Що далі?	183
Фінансова революція.....	184

Акціонерний бум 1690-х років	186
Усе починалося в кав'ярні Джонатана	190
Empire of the Seas	194
Джон Блант і його компанія.....	195
Ажіотаж	201
Закон про «мильні пузири»	205
Інвестиції великого вченого.....	208
Крах	210
ДЖЕНТЛЬМЕНСЬКИЙ КАПІТАЛІЗМ	214
Промислова революція	
і британські джентльмени	214
Інноваційне середовище	217
Чому саме в Англії?	218
Фінансування промислової революції.....	220
Нова фінансова аристократія.....	222
Натан Ротшильд	223
Фінансове серце світу.....	227
Підйом 1820-х років	228
Латиноамериканські папери.....	229
Правитель неіснуючої держави	231
Кінець ілюзії	233
Залізне століття.....	235
Доля залізничного короля.....	241
ГРОМАДЯНИ СВІТУ	243
Вікторіанська епоха.....	243
Брати Перейра.....	245
Світова фінансова криза 1857 року	253
Підйом 1860-х років	255
Криза 1866 року.....	256
Перша інформаційна революція	258
ГРЮНДЕРСЬКИЙ КРАХ.....	260
Берлін і Відень — різні шляхи.....	260
Модернізація в Австрії	262
Німецький капіталізм.....	263

Герсон Бляйхредер	269
Грюндерський бум	273
Бетель Генрі Струсберг.....	277
Віденський крах.....	281
BELLE ÉPOQUE.....	285
Перша глобалізація.	285
Експорт капіталу	288
Під жарким небом Аргентини.....	290
Рай для рантьє	297
«Місто вічної юності».....	299
Артур Рафалович.....	303
Крах прекрасної епохи	312
БУРХЛИВІ ДВАДЦЯТІ.	
ФІНАНСИ В СТИЛІ ДЖАЗУ.....	316
Епоха джазу	316
Берлін. Goldene Zwanziger	317
Післявоєнний підйом в Америці.....	321
Нація біржових гравців	324
Бенджамін Стронг	328
ВЕЛИКА ДЕПРЕСІЯ.....	334
«Чорний четвер».....	335
Початок загальної рецесії.....	338
Коли банки руйнувались один за одним	342
Депресія виявилася дійсно великою	346
Франклін Рузвельт. Бесіди біля каміна	349
ВІД ЗОЛОТИХ П'ЯТДЕСЯТИХ	
ДО НЕВЕСЕЛИХ СІМДЕСЯТИХ	354
Післявоєнні роки.....	354
The Golden Fifties — «золоті п'ятдесяті».....	356
Берні Корнфілд і взаємні фонди.....	362
Нафтовий шок і спад 1970-х років.	365
Лео Меламед і ринок деривативів.....	367

«ВЕЛИКИЙ ВИБУХ»	371
Комп'ютерна революція	371
«Залізна леді» і голлівудський актор	373
«Великий вибух» на ринку цінних паперів	375
«Брати Соломончики»	377
Іпотечні облігації.....	379
Король «сміттєвих» облігацій.....	382
«Змова комп'ютерів» (криза 1987 року).....	392
Рах Яропіса — нереалізований «японський світ»	395
НОВА ЕКОНОМІКА	402
Фінансова цивілізація	402
Ефект багатства.....	405
Коротка історія «нової економіки»	407
Нік Лісон.....	413
Трейдери	415
Джуліан Робертсон і його хедж-фонд	420
Бум і крах «доткомів»	422
КІНЕЦЬ ВЕЛИКОЇ ЕПОХИ	425
На рубежі тисячоліть	425
Зміна епох.....	429
Процвітання не повинно закінчитися.....	431
Порятунок — у нерухомості.....	433
Чарівники сек'юритизації.....	434
Пузир неминуче здувається.....	437
Криза почалася з банку Paribas	439
Наступним був Bear Stearns	441
Джо Кассано виходить із тіні	442
Підступний Goldman.....	446
Джон Полсон	448
Глобальна паніка в розпалі.....	449
Криза пішла на спад.....	451
ЛІТЕРАТУРА	453

«Гроші – найцінніша у світі сировина. Значно цінніша, ніж нафта, газ, уран або високі технології – усе це можна купити за гроші. А от уміння переробляти цю сировину на фінансові послуги – велика й таємнича алхімія фінансів. Та алхімія, яка століттями фінансує світову цивілізацію і дає владу над світом» – пише Сергій Мошенський у своїй новій книзі «Більше ніж гроші».

Мошенський С. Капіталізм і бізнес. Уроки економічної історії України / С. Мошенський. – Київ : Артіль, 2024. – 768 с.

Видання дає відповідь на цивілізаційні питання...

- Як визначає минуле української економіки її сучасний стан?

- Коли в Україні виник капіталізм і якими були його перші форми?

- Чи мав майбутнє наш капіталізм у часи свого розквіту на початку ХХ століття?

- Яким було значення для розвитку капіталізму мережі комунікацій – від кав'ярень до телеграфу, цього «Інтернету Вікторіанської епохи»?

«Капіталізм і бізнес. Уроки економічної історії України» Сергія Мошенського – це захопливий і пізнавальний аналіз історичного становлення капіталізму в Україні, що розкриває економічні витoki сучасності через призму минулого. Автор досліджує, як розвивалися перші форми капіталізму, які фактори впливали на його розквіт на початку ХХ століття і що завадило його сталому розвитку.

БІЛЬШ ДЕТАЛЬНО У ЗМІСТІ

ЗМІСТ	
ЧАСТИНА 1	
НА ПІДСТУПАХ ДО КАПІТАЛІЗМУ	13
РОЗДІЛ 1. СИРОВИННА ЕКОНОМІКА	15
Великий зерновий бум XVI–XVII століть	15
Пастка аграрної економіки	29
Народ і еліта.	
У пошуках національного економічного простору	34
РОЗДІЛ 2. ДІЛОВА ЕЛІТА ГЕТЬМАНЩИНИ	43
Українська мрія	43
Нова хвиля економічного підйому	48
Андрій Войнаровський	52
Розквіт Лівобережжя	58
Ділова еліта Гетьманщини	61
Династія Лизогубів	64
Як генеральний підскарбій торгував волами	69
Історія сотника Сухомлина	71
Відкупники. Великі гроші	74
Промисловий бізнес Миклашевських	76
Прокіп Верещака	78
«У садку вишневому коло хати»	83

РОЗДІЛ 3. ПЕРШІ ПІДПРИЄМЦІ.....	89
Торговельні партнерства	89
Млинові партнерства	96
Рудні	98
Бізнес на збиранні мит	101
Сябринство	103
Селянське підприємництво	105
РОЗДІЛ 4. «ЧУМАЦЬКИЙ ШЛЯХ»	111
Символ старої України	111
Соляний бізнес	117
Первинне нагромадження капіталу	122
Творці транспортної інфраструктури	125
Перевізники зерна у ХІХ столітті	127
Чумацький міф	133
РОЗДІЛ 5. МІСЬКИЙ БІЗНЕС	137
Місто, що створює нові можливості.....	137
Відродження міст.....	138
Незламний Київ	141
Найбагатші. Ходики.....	148
Під куполом ратуші. Переплетіння двох династій	155
Микола Торновіот.....	169
Михайло Сусло – купець і шпигун	172
ЧАСТИНА 2	
СПОКОНВІЧНА СТОЛИЦЯ.....	179
РОЗДІЛ 1. НА РУБЕЖІ ЗМІН.....	181
Місто на пагорбах.....	181
«Славетний Бердичів».....	184
Київські «контракти».....	191

Відкриття контори Державного банку.....	202
Як починався капіталізм в Україні	203
РОЗДІЛ 2. СТОЛИЦЯ ЦУКРУ.....	213
Цукровий бум	213
Граф Бобринський.....	216
Брати Яхненки	218
Династія Терещенків.....	228
Синій діамант	237
Цукрові королі Бродські.....	239
Іван Харитоненко – мільйонер із Сум.....	244
Карл Ярошинський.....	248
РОЗДІЛ 3. ФІНАНСОВИЙ КИЇВ.....	255
Кав'ярня Семадені	256
Київська біржа	259
Банкірські контори.....	264
Київські банки.....	274
Індивідуальні інвестори	277
РОЗДІЛ 4. КОРУПЦІЯ ЯК СТИЛЬ ЖИТТЯ	281
У канцелярії київського генерал-губернатора.....	281
Хабарництво і вимагання.....	285
У глибині століть	290
Грошова посада війта	295
А чи були чесні чиновники?.....	303
РОЗДІЛ 5. КИЇВСЬКИЙ РЕНЕСАНС	307
Як усе починалося	310
Нова бізнес-еліта	315
Бум навколо нерухомості.....	316
І чим усе закінчилося.....	323
Історія Василя Листовничого	336

ЧАСТИНА 3	
ЗЕРНОВИЙ КАПІТАЛІЗМ.....	339
РОЗДІЛ 1. ПЕРШОПРОХІДНИКИ.....	341
Житниця Європи.....	341
Нові можливості.....	344
Херсонська компанія.....	348
Не тільки зерно.....	350
Граф Прот.....	351
Капітали з Правобережжя.....	357
РОЗДІЛ 2. «МІСТО МРІЙ».....	361
Під знаком Леванту.....	361
Епоха порто-франко.....	368
Семен Яхненко.....	371
Багатонаціональна тусовка.....	373
Перші одеські банкіри.....	378
Федір Родоканакі.....	381
«Одеські Ротшильди».....	383
РОЗДІЛ 3. ЗЕРНОТРЕЙДЕРИ.....	387
Європейський Гонконг.....	387
Динаміка експорту зерна.....	389
Проблеми транспортування.....	393
Зерно і фінанси.....	394
Від біржі до кав'ярні Фанконі.....	395
І в Одесі бували кризи.....	400
РОЗДІЛ 4. ФІНАНСОВИЙ СВІТ ОДЕСИ	
У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХІХ СТОЛІТТЯ.....	407
Переселення з Бродів.....	407
Банкірський дім Ефруссі.....	410
Доля династії Рафаловичів.....	414
Фінансовий агент у Парижі.....	418
Банкірські дома і контори кінця ХІХ століття.....	423
Родина Ашкеназі.....	426

ЧАСТИНА 4	
МЕРЕЖІ КОМУНІКАЦІЙ.....	429
РОЗДІЛ 1. СТАЛЕВА МЕРЕЖА.....	431
Радикальна інновація.....	433
Як будували залізницю в Галичині.....	437
Усі дороги вели в Одесу.....	443
Транспортна революція.....	445
«Інтернет Вікторіанської епохи».....	446
РОЗДІЛ 2. БІЗНЕС ІЗ АРОМАТОМ КАВИ.....	451
Драйв епохи.....	451
У кав'ярнях лондонського Сіті.....	456
Місто легенд.....	460
Під київським небом.....	466
У півмороку кав'ярень.....	472
ЧАСТИНА 5	
КАПІТАЛИ І СУСПІЛЬСТВО – НОВІ МОЖЛИВОСТІ.....	483
РОЗДІЛ 1. КОРОЛІВСТВО РУСЬ. ГАЛИЧИНА.....	485
Червона Русь.....	485
Місто Лева.....	486
У затінку імперії Габсбургів.....	489
Броди.....	493
РОЗДІЛ 2. ГАЛИЦЬКА ЕКОНОМІКА.....	497
У полоні стагнації.....	497
«Весна народів» 1848 року.....	507
Українські банки. Перша спроба.....	511
Банк Крилошанський.....	513
Хто був винен і що потрібно було робити?.....	518
Фінансування промисловості.....	521
Кредитні послуги.....	527
Львівська біржа.....	529

Індивідуальні інвестори та цінні папери.....	531
Залізничі та розвиток промисловості.....	534

РОЗДІЛ 3. КОЛИ НАСТАВ ЧАС НАФТИ..... 539

«Карпатська Каліфорнія».....	539
Ігнатій Лукасевич.....	541
Станіслав Щепановський.....	543
Борислав. Селяни та нафта.....	547
Михайло Терлецький.....	552
Дрогобич.....	554
Біржа в кав'ярні Шенхольца.....	557
Крах нафтового короля.....	559
Хвиля акціонерного засновництва.....	563

РОЗДІЛ 4. УКРАЇНСЬКА БІЗНЕС-МЕРЕЖА 569

Середній клас і бізнес-мережа.....	569
Святі чи корисливі?.....	574
Гроші української бізнес-мережі.....	575
Архітектор із Цюриха (Василь Нагірний).....	582
Головний політик галицьких українців (Кость Левицький).....	590
Бізнес митрополита (Андрій Шептицький).....	594

ЧАСТИНА 6

ІНДУСТРІАЛЬНИЙ КАПІТАЛІЗМ..... 603

РОЗДІЛ 1. ЕКОНОМІКА ОДНОГО СЕЛА 605

Селище на річці Білій.....	605
Кам'яне вугілля.....	607
Дюшан де Вулич.....	613
Як вугілля змінило життя.....	614

РОЗДІЛ 2. БРИТАНЕЦЬ У ДОНЕЦЬКИХ СТЕПАХ 617

Вугілля та сталь.....	617
Транспортні артерії.....	619

Інженер з Уельсу.....	621
Донецьке вугілля.....	622
New Russia Company.....	625
Юзівський завод.....	627
Стара Юзівка.....	629

РОЗДІЛ 3. «НОВА АМЕРИКА» АБО «БІЛЕ КОНГО»?..... 633

Індустріальна революція в степах.....	633
Альянс із Францією.....	637
Олександр Ауербах.....	638
Петро Горлов.....	641
Казимир Мсциховський.....	643
«Степовий Колумб».....	647
Залізна гарячка.....	652
Бельгійці.....	653
Криза на рубежі двох сторіч.....	657
Новий підйом.....	665

РОЗДІЛ 4. ДОЛЯ ОЛЕКСІЯ АЛЧЕВСЬКОГО..... 669

Місто Харків.....	669
Траєкторія життєвого шляху.....	673
Звідки йшли гроші?.....	680
А потім гримнув грім кризи.....	684
Загибель Олексія Алчевського.....	689
«Харківський крах».....	691
Судовий процес.....	694
Чи було майбутнє у нашого капіталізму?.....	696

Література.....	705
-----------------	-----

Чи можемо ми знайти відповіді на питання про сьогоднішню економічну ситуацію в Україні, досліджуючи її економічну історію? Саме на ці запитання намагається відповісти ця книга.

Книга пропонує унікальний погляд на роль комунікаційних мереж у формуванні економічних відносин, від кав'ярень як осередків бізнесових дискусій до телеграфу. Автор також детально описує становлення капіталізму в головних економічних центрах країни: Києві, Львові, Одесі та Харкові, демонструючи регіональні відмінності й виклики, з якими зіштовхувалась Україна на шляху до економічного прогресу. Видання «Капіталізм і бізнес. Уроки економічної історії України» стане в пригоді читачам, які цікавляться історією економіки, особливостями українського бізнесового середовища та процесами, що формували наше сьогодення.

Чекаємо Вас у бібліотеці (корп. С., кімн. 372)!

